

PÒRTIC

JORNADES D'HOMENATGE A CARLES RAHOLA

El volum que em plau obrir amb aquesta presentació, és el fruit d'unes intenses jornades que l'Institut d'Estudis Gironins dedicà a la memòria de l'historiador i exemplar ciutadà que fou Carles Rahola a la darrereria del 1981; i em plau fer-ho glossant, en certa manera, les mateixes paraules que vaig pronunciar el dia de la cloenda de les jornades.

L'Institut d'Estudis Gironins ha volgut dedicar el seu record a Carles Rahola especialment en la seva vertent d'home de lletres i d'investigador de molts i molts importants aspectes de la història de Girona. En aquests darrers temps hem recordat tots el gran patriici, víctima d'un règim polític i d'una opressió que el va portar a una mort que la seva vida exemplar i la seva estricta actitud ètica varen estar, precisament, al costat oposat als motius que es varen aduir per a condemnar-lo. Fou el gran contrasentit de condemnar a mort un home que havia predicat la rectitud, l'enteriment, la comprensió i —sobretot— la llibertat de vida i de pensament sobre tot tipus d'opressió o d'imposició personal o col·lectiva.

L'Institut d'Estudis Gironins ha volgut retre homenatge a l'historiador, a l'home de lletres que en el camp de la nostra historiografia va ésser, sens cap mena de dubte, el pont entre la generació de la Revista de Gerona, dels Claudi Girbal, Botet i Sisó, Montsalvatge, etc., i la nova floració d'historiadors de molt primera fila de la generació Vicens i Vives, Batlle, Sobrequés, etc., que han vingut a donar continuïtat i relleu al que en podríem dir l'escola gironina d'història, avui una brillant realitat en la generació formada a l'ombra dels mestres Vicens, Batlle, Sobrequés, Marquès, Pelai Negre i tants d'altres. Rahola també, preocupat pel fet arqueològic dintre del gran concepte d'Història; vertent que varen cultivar els escriptors de la Revista —no oblidem, per exemple, l'obra densa i impor-

tant de Botet i Sisó— i que havia de tenir seguidors en el camp dels Pericot i deixebles, esdevé avui una rica realitat en les més joves generacions gironines.

El volum que em plau encapçalar, ara, crec és una mostra d'aquesta realitat, ben palpable, de la vitalitat de les nostres escoles històriques. Estic plenament convençut —i així ho vaig dir el dia de la clausura— que, d'haver viscut Carles Rahola, hauria estat un dels membres fundadors del nostre Institut al costat dels Pericot, Batlle, germans Carreras i Artau, Pelai Negre, Marquès, etc. L'Institut, en uns moments d'intent de supervivència espiritual, venia a heretar altres nuclis que havien desaparegut, entre ells l'Ateneu, del què va ésser ànima constant Carles Rahola.

L'homenatge i les diades de treball que li hem dedicat, crec que ja han donat el seu fruit. Hem pogut reunir, encara que només hagi estat per poc temps, branques diferents de la nostra investigació, amb participació de científics madurs i dels joves a redós de l'Institut, que ha sortit, en certa manera del seu aïllament, de la seva torre d'ivori en la què ha estat tancat fins ara.

No diré que l'Institut hagi sortit de les catacombres perquè semblaria que parlo en un llenguatge paleocristià —que podria fer creure en una deformació professional, en el meu cas— ni tampoc que fos una institució desconeguda. Cada any ha publicat un volum, dens, de treballs que han tingut una molt àmplia difusió; però, aquest volum dels nostres ANNALS, en el fons, era l'únic senyal de vida que l'Institut donava.

Afortunadament, l'Institut que ha viscut una activitat científica encomiable, amb força per a fundar-lo, organitzar-lo, i fer-lo funcionar en moments difícils, ha recollit els darrers anys una sava nova, una joventut, en plena maduresa avui ja, i ha entès que ha de tenir una projecció a fora i que no ha d'ésser una institució tancada, sinó que —com si anéssim cap a la pau constantiniana— ha de sortir a la llum. Ens fa molt de goig pensar que la primera vegada que ho fem en el camp de la investigació i a la nostra ciutat, hagi estat precisament en el Centenari de Carles Rahola, en certa manera bon xic sota la tutela del patrici.

He de dir que els resultats de la reunió han estat importants, i voldria fer-ne una esquemàtica valoració i unes reflexions que les ponències i comunicacions m'han suggerit. De totes maneres, no és

fàcil fer una crítica a fons del que hem sentit, perquè hem assistit a tres sessions molt diverses pel seu contingut que, en el seu conjunt, mostren una vigorosa i venturosa activitat de la nostra gent, i —sobre tot— de la nostra gent jove, que ens omple d'esperances. He de dir que, potser, s'ha superat l'academicisme una mica fred del nostre Institut, amb la presència de nous investigadors joves que, procedents de les aules i de les inquietuds del Col·legi Universitari de Girona s'han acostat a l'Acadèmia que representava en el seu esperit l'Institut, aportant-hi un aire nou i fresc de joventut.

Crec que cal comentar el que hem sentit aquests dies. En primer lloc, les ponències encarregades per la Junta de l'Institut amb uns propòsits i temàtica ben concrets. Les tres ens han donat punts de reflexió importants per al futur de la nostra investigació. El Dr. Nadal ha parlat, amb molta agudesesa, de l'estat de la historiografia catalana. És veritat que ho ha fet sota la vertent d'un especialista en història moderna i, en aquest sentit, hem seguit el seu pensament dintre els més nous corrents de la historiografia contemporània, amb una valoració del fet social i econòmic del que n'és protagonista no únicament les elites polítiques, sinó tota la societat. Resumir-ne tot el que va dir seria llarg i difícil, si bé tenim la convicció que varen expressar-se més bé desitjos de futur i camins a seguir que no resultats tangibles ja aconseguits. Fou més un programa que no uns resultats. I això ho fa enormement útil.

La segona ponència, de Lluís M.ª de Puig, fou molt punxant per a Girona. Ens va dir que ens faltava una història de Girona escrita dintre de totes les actuals exigències no sols de mètode sinó, sobre tot, de contingut. Hi estem plenament d'acord. No en va n'hem proposat moltes vegades programes per a portar-ho a terme, sense que ens en haguem sortit mai! Ara bé, les jornades que ara publiquem —i tot el que en els anys darrers ha publicat l'Institut en els ANNALS— ens demostren que se'stà treballant bé i intensament en moltes vessants de la nostra història, i que estem actualitzant aspectes vells i obrint-ne de nous al coneixement del nostre passat. És evident que aquesta ponència és una reflexió en veu alta que ens farà pensar fins i tot de manera corporativa a l'Institut.

La tercera ponència, del Sr. Castellanos, m'ha tocat molt d'aprop al referir-se a una època i a una generació en la què Carles Rahola i el seu grup intel·lectual d'amics, entre ells el meu pare, Miquel de

Palol, hi varen tenir un protagonisme ben destacat. El fet d'una generació d'intel·lectuals que es crema i se l'arracona enfront al moviment noucentista que, de la mà d'idees polítiques diferents, imposa uns nous programes de signe distint, fent-se dipositaris exclusius de la cultura del país. Les dues primeres dècades del segle —moment en què escriuen el meu pare i Rahola— aquesta pugna explica moltes vegades el que en podríem dir els creadors residuals, o els que volen viure bon xic a cavall de les dues tendències, com fou el cas del ben recordat Bertrana. El ponent va posar ben clarament el dit a la llaga en analitzar les motivacions ideològiques i polítiques dels dos móns que, a principis de segle, enriqueixen el nostre horitzó intel·lectual en el què els gironins varen tenir-hi un paper important. El fet de l'anàlisi i, en certa manera, resurrecció d'aquesta generació d'homes de lletres a Girona, ha estat, en els darrers anys, la possibilitat de retrobar-nos, de descobrir unes arrels no gens llunyanes i massa oblidades, que han permès, al gironins d'avui, no fer un salt en el buit. Fa goig de veure com Girona s'està retrobant avui a remolc, precisament, d'haver-ho fet amb la gent de començaments de segle.

Si de les ponències passem a les comunicacions, és difícil fer-ne una valoració total, donada la diversitat del que es va presentar. Però sí que es pot fer un xic de balanç de l'estat de la nostra investigació, és a dir, on està la gent que ara investiga sobre la història a Girona.

Vist des d'un punt de vista de cronologia, hem de dir que feliçment hi ha un grup ben jove però amb una envejable maduresa que, des del Servei d'Arqueologia de la Diputació, treballa intensament i omplint tot el camp de la història més vella. Podem afirmar que, en aquest camp, podem tenir la seguretat d'una continuïtat cada vegada més madura i plena. Això és, sens cap dubte, una brillant realitat.

En canvi, no hi ha hagut la presència, a les Jornades, dels historiadors del món medieval. Em pregunto què passa a l'Escola Universitària, si falta un cap amb personalitat i atractiu per a conduir el que fou un camp cultivat, pràcticament fins els nostres dies, amb la feina tan ben feta del professor Sobrequès, malauradament desaparegut massa aviat. O és que la història medieval no té tant atractiu? No oblidem que tenim a Girona, en els nostres arxius, un

dels conjunts documentals més importants, no ja sols de Catalunya, sinó de tot l'Occident. Fa un xic d'angoixa veure com, al costat d'obres tan importants com la de Pere Freixes en el camp de l'art medieval, no tinguin una continuïtat o, almenys, una certa companyia en altres investigacions. Volem creure, però, que també existeix aquesta vertent, encara que fou absent a les jornades, excepte un estudi, important com sempre, del Dr. Marquès.

Venturosament la història contemporània és cultivada intensament i en un bon nivell de qualitat. És probable que per un cert grup de la nostra joventut tingui un especial atractiu conèixer bé el que va passar abans i després del 1936, per exemple. Les coses que ens han portat a les Jornades, en aquest camp, han estat interessants i ben atractives en totes les seves vertents, no sols polítiques, econòmiques o socials, sinó també en el camp de l'educació. En aquest sentit hem escoltat coses molt suggestives del nostre segle XIX, p.e.

No voldria que aquest balanç tingués cap caire negatiu ni tampoc triomfalista. M'agradaria que els buits que m'ha semblat interessant assenyalar s'omplissin, perquè si hem de pensar algun dia a fer aquesta Història de Girona que tots somniem un xic, s'ha de poder-la fer amb una documentació i unes intencions actualitzades i modernes que responguin als temps que vivim.

En fi, em plau haver fet aquestes reflexions també una mica com a president de l'Institut d'Estudis Gironins, pensant quina mena de feina es pot fer o bé orientar des del nostre Institut, desitjant que reflexions semblants es fessin els responsables del Col·legi Universitari de Girona per a dirigir, també, un tipus d'investigació que cobris els aspectes que, pel que hem sentit en les Jornades, no queden per ara prou cultivats. He de dir, però, que desconec altres treballs que, amb tota evidència, deuen fer-se.

Voldria acabar amb la satisfacció de veure que les Jornades es reflecteixen en aquest volum XXVI dels nostres ANNALS que avui dediquem a la memòria de Carles Rahola, historiador, en el centenari del seu naixement després d'haver-ho fet, en els dos densos volums anteriors, al que ha estat durant molts anys —des de la seva fundació— l'ànima del nostre Institut, el Dr. Lluís Batlle, que ha d'ésser feliç al veure que l'Institut, del que va tenir-ne les regnes des de la Secretaria durant tant d'anys, sap recollir les llavors dels nostres historiadors desapareguts i homenatjar els vius.

He d'agrair a les autoritats de la Ciutat i de la Diputació, així com les de la Generalitat a Girona, i als Rectors de les dues Universitats literàries, el suport i l'ajuda que sempre ens han donat i la simpatia i interès com han seguit, fins i tot amb la seva presència, les Jornades. A l'amic Josep Benet l'haver volgut acceptar venir a fer la imatge humana de Carles Rahola a la cloenda del simposi.

La investigació, com la mateixa vida, és una cadena de la que no es pot trencar res, ni oblidar-ne cap de les seves anelles.

PERE DE PALOL

President de l'Institut d'Estudis Gironins.

Girona, gener del 1982